

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ
ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา

The Extension Guidelines of Community Enterprise in Area of Responsibility
of Office of Agricultural Extension and Development the Area 5, Songkhla Province

อาทิตยา จันทิตย์ (Athitaya juntit)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

พลสรารณ สราญรัมย์ (Phonsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคม 2) ความรู้ ความพึงพอใจ ความคิดเห็นในงานวิสาหกิจชุมชน 3) ปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และ 4) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประชากรที่ศึกษา คือ 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 77 ราย 2) นายทะเบียน จำนวน 77 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประธานวิสาหกิจชุมชนดีเด่นหรือต้นแบบประจำอำเภอ จำนวน 4,117 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 77 รวม รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 231 ราย สถิติที่ใช้คือสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ประธานส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50 ปี ระดับการศึกษาจบ ม.6/ปวช เป็นสมาชิก 10 ปี รายได้จากวิสาหกิจชุมชน 110,899 บาท/ปี แหล่งทุนมาจากการระดมทุน เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์วิสาหกิจชุมชน 6 ปี 2) ประธานมีความรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการทำบัญชีในระดับน้อย เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง แหล่งความรู้ที่เรียนรู้จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร การอบรม การประชุม การศึกษาดูงาน งานมหกรรมสินค้า และอินเทอร์เน็ต ความรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต้องการเพิ่มเติมคือ การเพิ่มมูลค่าสินค้า ความรู้ที่เจ้าหน้าที่ต้องการเพิ่มเติมคือ การใช้จิตวิทยาในการกระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนให้เกิดการเรียนรู้และการจัดทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประธานมีความพึงพอใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่เห็นด้วยต่อกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 3) ปัญหาของประธานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ปัญหาของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ภาระงานต่ำล้นมีมาก มีเวลาน้อยสำหรับส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ข้อเสนอแนะของประธานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ สนับสนุนองค์ความรู้สมัยใหม่ ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ส่วนกลางควรอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะแก่เจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง (4) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร ภาคเอกชน ภาคสถาบันการศึกษา และวิสาหกิจชุมชนควรดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างบูรณาการตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา วิสาหกิจชุมชน สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร จังหวัดสงขลา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช armythai241@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.keo@stou.ac.th

³ อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

This research was to study 1) the basic personal economic and social conditions, 2) Knowledge satisfaction and recommendation of Community enterprise. 3) problems and recommendation on the implementation of Community enterprise, and 4) extension guidelines of community enterprise. The population was 1) comprised of 77 extension officers. 2) 77 Registrar of officers. The sample was chairman of Community enterprise is Prototype district of 77 people. Use sampling only. Total population and sample were 231. The statistics is Descriptive statistic. The research found that 1) chairman of community enterprise Most of was female, the average age was 50 years, Finish educational finished . 6 / Vocational, had been a member of Community enterprise for 10 years, and receive of revenue from community enterprise 110,899 THB / year. Sources of fund come from the members, Most of the officers was female, the average age was 40 years, for finished a Bachelor degree, had experience of responsibility of community enterprise for 6 years. 2) The chairman has a little knowledge of used technology and accounting. Officers with knowledge of the plan for development at the medium level. Sources of knowledge were from agricultural extension officer. At agricultural district, training , meeting , study visit, product fair, and internet. The additioned knowledge that community members wouldlike was to have adding value, while knowledge needed by the officers was the use of psychology to encourage community enterprises to learn. The chairman has Satisfaction in doing work of community enterprise. And officers has agree for Community Enterprise Development Process. 3) The problem of the chairman was lack of knowledge on product design. problem of the officer was A lot of extension agricultural work so no have extension Community Enterprise. The recommendation of the chairman was to promote the production of new knowledge. The recommendation of the officers was central office should be trained to educate continuously. 4) Extension guidelines of community enterprises was that Department of Agricultural Extension should have a training to educate officers and agency partners , Public, private and educational institutions should support knowledge, technology and market for community enterprises.

Keyword: Extension Guidelines, Community enterprises, Office of Agricultural Extension and Development, Songkhla Province.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการที่คนในชุมชนมาร่วมคิดร่วมทำกิจการ โดยใช้ทุนและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดรายได้ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอนุมัติการจดทะเบียนแล้ว จำนวน 4,117 แห่ง มีผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ในระดับดี จำนวน 1,333 แห่ง ระดับปานกลาง 1,427 แห่ง และในระดับปรับปรุง จำนวน 431 แห่ง การประกอบกิจการส่วนใหญ่เป็นการประกอบกิจการประเภทการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 1,251 แห่ง รองลงมาคือการผลิตพืช จำนวน 794 แห่ง และประเภทการผลิตปศุสัตว์ จำนวน 730 แห่ง ตามลำดับ และแนวโน้มการจดทะเบียนตั้งแต่ ปี 2558 – 2560 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คือจาก ปี 2558 เพิ่มขึ้นจำนวน 239 แห่ง สมาชิก 4,096 ราย ปี 2559 เพิ่มขึ้นจำนวน 529 แห่ง สมาชิก 8,381 ราย และ ปี 2560 เพิ่มขึ้นจำนวน 731 แห่ง สมาชิก 11,567 ราย ตามลำดับ (ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน : <https://smce.doae.go.th> ข้อมูล ณ วันที่ 16 เมษายน 2561)

จากข้อมูลการจดทะเบียน เห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีการทำกิจการที่หลากหลายทั้งด้านพืช สัตว์ ประมง แปรรูป และบริการ จึงยากต่อการกำหนดรูปแบบในการพัฒนา และจากผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เห็นได้ว่ามีวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี จำนวน 1,333 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32 ของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งถือว่าน้อยมาก และจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินงานติดตาม เยี่ยมเยือนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ พบว่า วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งมีการบริหารจัดการและการจัดการข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ เช่น โครงสร้างการบริหารงาน กฎ ระเบียบและข้อบังคับกลุ่ม การมอบหมายงาน การทำบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุน เป็นต้น อีกทั้งขาดความเข้มแข็ง เนื่องจากมีการพึ่งพาตนเองน้อยโดยดูจากการระดมทุนหรือการลงหุ้นในการทำกิจการร่วมกันที่มีค่อนข้างน้อย ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ได้มาจากภาครัฐสนับสนุน สมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน สินค้าและบริการวิสาหกิจชุมชนไม่มีความหลากหลาย บรรจุภัณฑ์ไม่โดดเด่น สินค้าและบริการที่มีมาตรฐานรับรองมีน้อย

จากสถานการณ์ข้างต้น การศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ สภาพข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ ความพึงพอใจ ความคิดเห็น และปัญหาของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของเจ้าหน้าที่และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ที่ตรงกับความต้องการของเจ้าหน้าที่และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนมีองค์รู้และทักษะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ที่สื่อถึงชุมชนที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน มีมาตรฐานรองรับ จนสามารถแข่งขันกับสินค้าอื่นๆ และสามารถเข้าสู่ตลาดในระดับที่สูงขึ้นได้ ท้ายที่สุดวิสาหกิจชุมชนเกิดรายได้ มีทุนสำรองเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการประกอบกิจการ สามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้น พึ่งพากายนอกน้อยลง เกิดความเข้มแข็ง สมาชิกและครอบครัวสมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดเงินทุนไหลเวียนภายในชุมชน ท้ายที่สุดเกิดภูมิคุ้มกันที่ดีภายในชุมชน เกิดเศรษฐกิจฐานรากที่ดีที่มาจากกิจการวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้ประเทศชาติเข้มแข็ง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่
2. เพื่อศึกษาความรู้ ความพึงพอใจ และความคิดเห็นในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ระเบียบการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ จำนวน 77 ราย 2) นายทะเบียนวิสาหกิจชุมชน(เกษตรอำเภอ) จำนวน 77 ราย รวมทั้งสิ้น 144 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง จำนวน 4,117 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงที่เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นหรือต้นแบบประจำอำเภอ จำนวน 77 ราย รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 231 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- 2.2 การทดสอบเครื่องมือ ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทั้ง 2 ชุดและหาค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) ได้ค่า Cronbach เท่ากับ 0.965 และ 0.917 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ และแบบสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนและนายทะเบียน (เกษตรอำเภอ) โดยส่งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อให้เจ้าหน้าที่กรอแบบสอบถามและให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชน สำหรับนายทะเบียน (เกษตรอำเภอ) ใช้เวทีการจัดประชุมชี้แจงนายทะเบียนในการสัมภาษณ์ทะเบียน (เกษตรอำเภอ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ แบบสัมภาษณ์จากประธานวิสาหกิจชุมชนและนายทะเบียน (เกษตรอำเภอ)

4.2 การกำหนดระดับความระดับความรู้ ความพึงพอใจ ความคิดเห็น และปัญหาของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ 5 คะแนนหมายถึงความรู้ในระดับมากที่สุด 4 คะแนนหมายถึงความรู้ในระดับมาก 3 คะแนนหมายถึงความรู้ในระดับปานกลาง 2 คะแนนหมายถึงความรู้ในระดับน้อย 1 คะแนนหมายถึงความรู้ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล คือ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึงความรู้ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึงความรู้ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึงความรู้ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึงความรู้ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึงความรู้ในระดับน้อยที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

4.3 การวัดระดับความรู้ของประธานวิสาทกิจชุมชนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จากคำถามทั้งหมด 20 ข้อ เกณฑ์ในการประเมินคือ คะแนนระหว่าง 1- 4 หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.บ.ในระดับน้อยที่สุด คะแนนระหว่าง 5-8 หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.บ.ในระดับน้อย คะแนนระหว่าง 9-11 หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ในระดับปานกลาง คะแนนระหว่าง 13-16 หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.บ.ในระดับมาก คะแนนระหว่าง 17-20 หมายถึงมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.บ.ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประธานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 49.83 ปี สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษายู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ระยะเวลาของการสมาชิก โดยเฉลี่ยคือ 9.53 ปี รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 110,899 บาท/ปี มีอาชีพหลักและอาชีพรอง คือ ทำการเกษตร โดยมีรายได้โดยเฉลี่ย 137,310 บาท/ปี และ 63,229 บาท/ปี ตามลำดับ ตำแหน่งในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข แหล่งทุนมาจากการระดมทุน ส่วนใหญ่มีหนี้สินโดยแหล่งหนี้มาจาก ธ.ก.ส. แหล่งจำหน่ายสินค้า ส่วนใหญ่จำหน่ายในชุมชน

1.2 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 40 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี รองลงมา ปริญญาโทประสบการณ์การทำงานด้านวิสาหกิจชุมชน โดยเฉลี่ย 6 ปี อายุราชการโดยอายุราชการเฉลี่ย 10 ปี รายได้เฉลี่ย 275,648 บาท/ปี มีการประกอบอาชีพเสริม คือทำการเกษตร โดยมีรายได้จากอาชีพจากเสริม โดยเฉลี่ย 90,171 บาท/ปี

2. ความรู้ ความพึงพอใจ และความคิดเห็นในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2.1 ความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่

2.1.1 ความรู้ในการดำเนินการกิจการวิสาหกิจชุมชน พบว่า เรื่องที่มีความรู้ในระดับมาก คือ การดำเนินงานด้านการผลิต การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการกิจการวิสาหกิจชุมชน การตรวจสอบคุณภาพการผลิตก่อนออกจำหน่าย การคัดเลือกวัตถุดิบให้ได้คุณภาพ การจัดสรรสวัสดิการและกำไรแก่สมาชิก ความรู้ในระดับน้อย คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิต ประชาสัมพันธ์ การตลาด การจัดทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมทำบัญชีสำเร็จรูป และกิจกรรมการส่งเสริมการขาย

2.1.2 ความรู้ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ความรู้ที่อยู่ในระดับมาก คือ การแบ่งงานให้เหมาะสมกับความถนัดของสมาชิก ความสามารถในการเข้าถึงและประสานงานกับผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น การจัดทำกฎระเบียบ และข้อบังคับกลุ่มที่เหมาะสมกับสถานการณ์กลุ่มในปัจจุบัน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม การจัดโครงสร้างของกลุ่ม การกำหนดเป้าหมายการผลิตสินค้าและบริการ ความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ บัญชี องค์กรความรู้ วาระและรายงานการประชุม ข้อมูลหน่วยงาน ข้อมูลเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลตลาด

2.1.3 ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จากคำถามทั้ง 20 ประเด็น พบว่า ร้อยละ 58.4 ตอบถูก 17-20 ข้อ จำนวนคำถามที่ตอบถูกโดยเฉลี่ย คือ 16 ข้อ โดยประเด็นที่ตอบผิดมากที่สุด คือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

(1) การยื่นต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือ (2) หลักฐานที่ใช้ในการต่อทะเบียน (3) คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน (5) บทบาทหน้าที่ของนายทะเบียน (6) การยื่นขอมาตรฐาน อย. (7) สถานที่สำหรับการขอขึ้นจดและต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามลำดับ

2.1.4 ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในระดับมาก ได้แก่ การดำเนินการต่อทะเบียน การดำเนินการจดทะเบียน ความรู้ระดับปานกลาง ได้แก่ เรื่อง 1) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน 2) การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหรือการเขียนแผนธุรกิจ 3) การคัดกรองวิสาหกิจชุมชน 4) การสนับสนุนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 5) การใช้ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน 6) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 7) การจัดเวทีชุมชนเพื่อกระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนในทางที่ก้าวหน้าขึ้น 8) ระเบียบการจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 9) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 10) การส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน 11) การส่งเสริมผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย 12) การทำการตลาดออนไลน์ 13) การสร้างแบรนด์สินค้า 14) กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 15) การจัดทำสื่อเพื่อการเผยแพร่วิสาหกิจชุมชน 16) การปรับปรุงสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า 17) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการ

2.1.5 แหล่งความรู้ของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งความรู้ของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่

ประชากร	แหล่งเรียนรู้				
	สื่อบุคคล	สื่อกลุ่ม	สื่อมวลชน	สื่อสิ่งพิมพ์	สื่อออนไลน์
ประธาน วิสาหกิจชุมชน	ระดับปานกลาง ได้แก่	ระดับมาก ได้แก่	ระดับปานกลาง ได้แก่	ระดับปานกลาง	ระดับปานกลาง
	นักวิชาการส่งเสริม	อบรม สัมมนา	งานแสดงสินค้า	ได้แก่ หนังสือ แผ่น	ได้แก่ อินเทอร์เน็ต
	การเกษตร พัฒนา	ประชุม สาคิต		พัชวารสาร	
	ชุมชน สมาชิก.วสช	ดูงาน			
เจ้าหน้าที่	ระดับปานกลาง ได้แก่	ระดับปานกลาง	ระดับปานกลาง ได้แก่	ระดับปานกลาง	ระดับปานกลาง
	นักวิชาการส่งเสริม	ได้แก่ อบรม ประชุม	งานประกวด,งาน	ได้แก่ หนังสือ	ได้แก่ อินเทอร์เน็ต
	การเกษตร นาย	สัมมนา	แสดงสินค้า	เอกสาร แผ่นพับ	
	ทะเบียนวิสาหกิจ	ดูงาน			
	ชุมชน(เกษตรอำเภอ)				

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

2.1.6 ความรู้ที่ประธานวิสาทกิจชุมชน สมาชิกวิสาทกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรู้ที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

ประชากร	ความรู้ที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
ประธานวิสาทกิจชุมชนและ สมาชิกวิสาทกิจชุมชน	1) ช่องทางการขอรับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทุน ปัจจัยการผลิตจากหน่วยงาน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา 2) การเพิ่มมูลค่าสินค้า 3) ทักษะในการผลิตสินค้าและ บริการให้ได้คุณภาพ
เจ้าหน้าที่	1. การใช้จิตวิทยาในการกระตุ้นให้วิสาทกิจชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนไปในทางที่ ก้าวหน้า 2) การศึกษาดูงานแหล่งผลิตหรือจำหน่ายสินค้าและบริการเชิงนวัตกรรม และมีการ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต 3) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและ บริการ

2.2 ความพึงพอใจของประธานวิสาทกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาทกิจชุมชน มีความพึงพอใจในระดับ
มาก ความพึงพอใจในลำดับสูงสุด คือ การจดและการต่อทะเบียนวิสาทกิจชุมชน รองลงมาคือ การให้คำแนะนำ (ความรู้การ
ดำเนินกิจการแก่วิสาทกิจชุมชน) และการบริการโดยภาพรวมของสำนักงานเกษตร ส่วนความพึงพอใจในลำดับต่ำสุด คือ การบริการ
โดยภาพรวมของสำนักงานประมง

2.3 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาทกิจชุมชนของกรมส่งเสริม
การเกษตร เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่เห็นด้วยในลำดับสูงสุด คือ การส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณหรือ
ปัจจัยการผลิตในการขอมาตรฐานสินค้าและบริการ รองลงมาคือ การส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณหรือปัจจัย
การผลิตในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณหรือปัจจัยการผลิตแก่วิสาทกิจชุมชนใน
ด้านการผลิต และ การส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณหรือปัจจัยการผลิตในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประชากร	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
ประธาน วิสาหกิจชุมชน	1) ขาดความรู้ด้านการออกแบบ ผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 2) การขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ 3) ต้นทุนการผลิตสูง 4) ตลาดไม่เพียงพอ	ภาครัฐควรส่งเสริม 1) เทคโนโลยีการแปรรูปใหม่ๆ ควรจัดงาน มหกรรมสินค้า หลักสูตรเคหกิจ 2) องค์ความรู้การพัฒนา ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และการทำการตลาด เคหกิจเกษตร 3) ทักษะการบริหารจัดการองค์กร และการทำงานกลุ่มแก่สมาชิก 4) งานมหกรรมสินค้าระดับจังหวัด เขต และประเทศ 5) ติดตาม เยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่อง
เจ้าหน้าที่	1) การส่งเสริม สนับสนุนที่เน้นปริมาณ มาก่อน คุณภาพ 2) วิสาหกิจชุมชนที่ เป็นกิจการที่มีเจ้าของคนเดียวมีปริมาณ มาก มีปัญหาในการส่งเสริม 3) เจ้าหน้าที่ต้องรับงานตำบล ภาระงาน ตำบลมาก มีเวลาน้อยสำหรับการ ติดตามและให้ความรู้ 4) หน่วยงานภาคี ให้ความสำคัญและความร่วมมือไม่ ต่อเนื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุน วิสาหกิจชุมชน และขาดความรู้เกี่ยวกับ คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน	1) ควรอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะแก่เจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ได้แก่เรื่องความรู้ด้าน พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 การใช้ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมและ สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การศึกษาดูงานกลุ่มที่เข้มแข็ง การจัด เวทีแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่ นวัตกรรมใหม่ๆ การพัฒนา ผลิตภัณฑ์ การทำการตลาด ด้านกระบวนการส่งเสริมและ สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) ระบบติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3) ควรสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงาน ภาคี นายทะเบียน เจ้าหน้าที่ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 4) การ สนับสนุนงบประมาณ/โครงการ ที่เห็นผลสัมฤทธิ์ เป็นรูปธรรม มี ความชัดเจน และควรกระจายให้ทั่วทุกกลุ่ม และควรมีความ ต่อเนื่อง

4. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของนายทะเบียน

4.1 จุดแข็ง

- 1) วิสาหกิจชุมชนมีกลุ่มกระจายทุกพื้นที่
- 2) วิสาหกิจชุมชนมีการเชื่อมโยงเครือข่าย
- 3) มีระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนที่อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลและการประชาสัมพันธ์สินค้าวิสาหกิจ

ชุมชน

4.2 จุดอ่อน

- 1) ผลิตภัณฑ์ขาดคุณภาพและมาตรฐาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

- 2) วิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ด้านการผลิตสมัยใหม่และการตลาด
- 3) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่เป็นนิติบุคคล

4.3 โอกาส

- 1) มีหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุน
- 2) นโยบายรัฐบาลสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น
- 3) ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา

4.4 อุปสรรค

- 1) ต้นทุนการผลิต และค่าแรงงานสูง
- 2) มีการแข่งขันทางการตลาดสูง
- 3) ขาดเจ้าหน้าที่ที่เป็นพี่เลี้ยงในสายงานเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

4.5 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

- 1) นายทะเบียน ควรทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง วางแผนการขับเคลื่อนงานวิสาหกิจชุมชนเป็นรายเดือนและรายปี ดำเนินการเฟ้นเลือกวิสาหกิจชุมชนเมื่อขาดคุณสมบัติ ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติก่อนรับจดทะเบียน
- 2) เจ้าหน้าที่ผู้รับงานวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ ควรจัดทำแผนการเยี่ยม ติดตาม พร้อมจัดเก็บข้อมูลและประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนทุกปี
- 3) คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ควรกำหนดนโยบายให้มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับบนถึงระดับล่าง
- 4) ภาคเอกชนและภาคสถาบันการศึกษา นายทะเบียนควรเชื่อมโยงให้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในเรื่ององค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 5) ส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและบรรจุแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนลงในแผนพัฒนาตำบล/อำเภอ/จังหวัด
- 6) วิสาหกิจชุมชน ภาครัฐควรสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่เป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ควรพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต การตลาด การบรรจุภัณฑ์ มาตรฐานสินค้า ได้แก่ อย. ,มผช , ฮาลาล , OTOP ,Primary GMP ,GMP
- 7) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรดำเนินการเฟ้นเลือกวิสาหกิจชุมชนที่ขาดคุณสมบัติอย่างต่อเนื่อง และควรจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ
- 8) สินค้าและบริการ ควรพัฒนาให้มีมาตรฐานสินค้า มีการวิเคราะห์ต้นทุนและวิเคราะห์ตลาด

5. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา

จากการวิจัยที่ได้ศึกษาข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประธานวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ ความรู้ ความพึงพอใจ ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน และแนวทาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

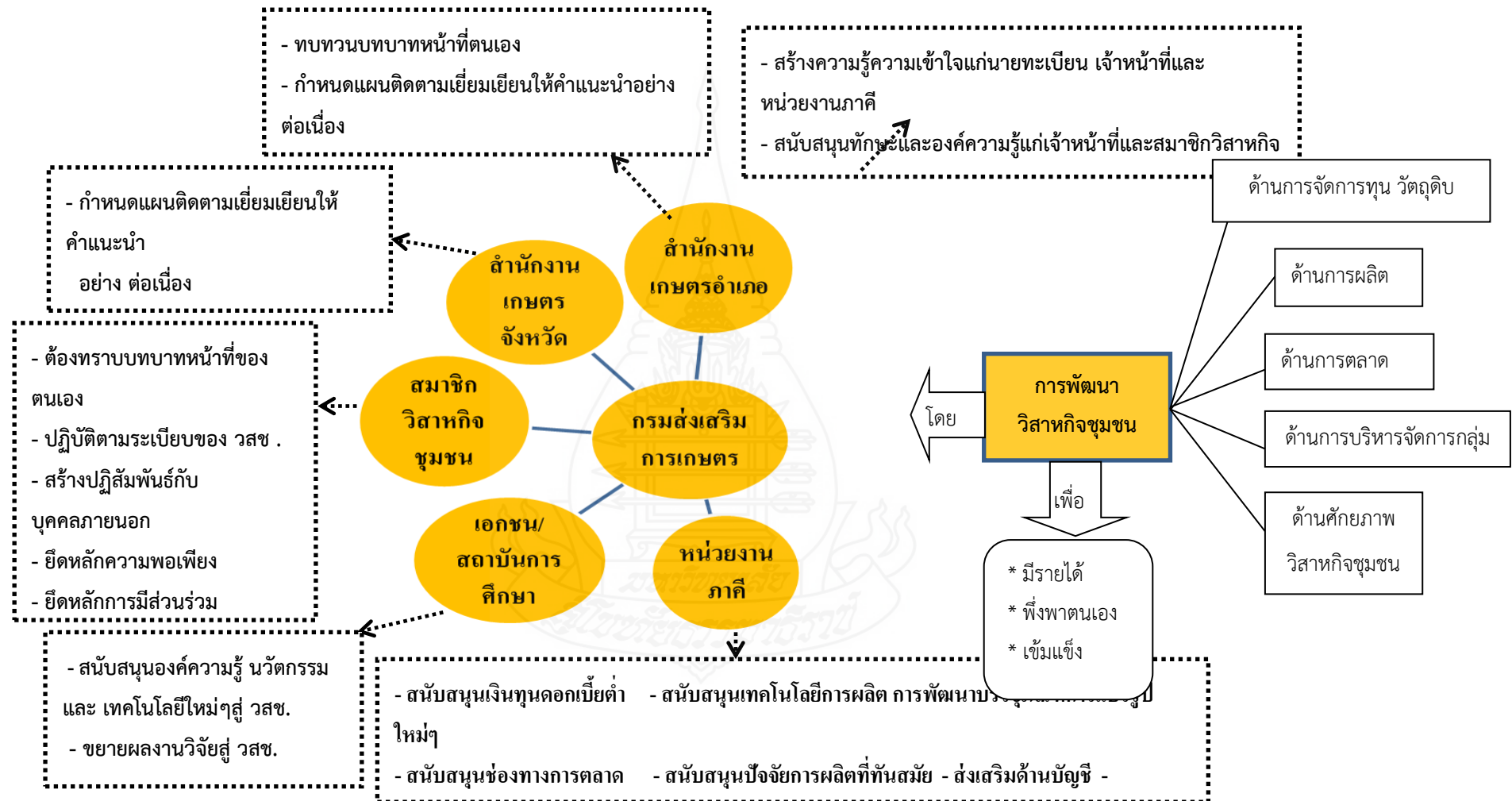
การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของนายทะเบียน สรุปรูปเป็นโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่
รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประธานวิสาหกิจชุมชน

1.1 สถานภาพ ประธานวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และจากงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ (2552:154-155) กล่าวว่า สมาชิกที่มีสถานะภาพโสดมีระดับการพัฒนามากกว่าสมาชิกที่มีสถานะภาพสมรสและหย่าร้าง และสมาชิกที่มีสถานะภาพสมรสมีระดับการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนมากกว่าสมาชิกที่มีสถานะภาพหย่าร้าง

1.2 การศึกษา ประธานวิสาหกิจชุมชนมีการศึกษาในระดับสูง ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า (ปวช.) รองลงมา ระดับปริญญาตรี และจากงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ (2552:154-155) กล่าวว่า การศึกษาที่ต่างกัน มีระดับการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนมากกว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า (ปวช.) จากงานวิจัยการศึกษาของประธานวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดองค์ความรู้ในการพัฒนาการวิสาหกิจชุมชน

1.3 อาชีพหลักส่วนใหญ่คือทำการเกษตร รองลงมาคือธุรกิจส่วนตัว การค้าขาย และรับจ้างทั่วไปหลักและรองที่หลากหลายนายอาชีพ และจากงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ (2552:154-155) กล่าวว่า การประกอบอาชีพที่หลากหลาย จะเกิดการสะสมประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้จากแต่ละอาชีพของและสามารถนำมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนและนำไปพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1.4 การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และแหล่งเงินทุนมาจากการระดมทุน ถือว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจการ และจากงานวิจัยของสุกัญญาอธิปอนันต์ และคณะ (2550, น.61) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก

1.5 แหล่งจำหน่ายสินค้า ส่วนใหญ่จำหน่ายในชุมชน ส่วนการจำหน่ายสินค้าในห้างสรรพสินค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP มีปริมาณน้อย และงานวิจัยของสัญญา เคนาภูมิ (2558, น.77) พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม คือ การพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า

2. ความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2.1 ความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของประธานวิสาหกิจชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิต การส่งเสริมการขาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการผ่านสื่อ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำตลาดออนไลน์ และมีความรู้ในการจัดทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมทำบัญชีสำเร็จรูป อยู่ในระดับน้อย และจากงานวิจัยของจงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556, น. 54) พบว่า วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา มีปัญหาด้านบัญชีและการเงิน การคิดต้นทุนสินค้า ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ และเสนอแนะให้มีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ

2.2 ความรู้ที่ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่ ได้แก่ ช่องทางการขอรับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทุน ปัจจัยการผลิตจากหน่วยงาน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การเพิ่มมูลค่าสินค้า การเพิ่มมูลค่าสินค้า และทักษะในการผลิตสินค้าและบริการให้ได้คุณภาพ ตามลำดับจากงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ (2556:117) กล่าวว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอกก่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

2.3 แหล่งความรู้ของประธานและเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่เรียนรู้จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร/เกษตรอำเภอ การอบรม และการประชุม การศึกษาดูงาน งานมหกรรมสินค้า และอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับบุญธรรม จิตอนันต์ (2540, น.6) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้แบบกลุ่ม จากกลุ่มบุคคลที่มาประชุม สัมมนา หรือชมการสาธิต มักจะมีความสนใจและประสบการณ์คล้ายๆ กัน จึงสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารและความรู้ต่างๆ ได้ดี อีกทั้งประธานวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 50 ปี การถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับวัยก็ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับข้อมูลแหล่งเรียนรู้ของอมรรัตน์ จันทวงศ์ ที่เขียนไว้ในเว็บไซต์ www.gotoknow.org/posts/39420 กล่าวว่า iva การเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.1 ปัญหาของประธานวิสาหกิจชุมชน คือ การทำบัญชีและการขาดความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556:54) ระบุว่า ปัญหาด้านบัญชี และการเงิน และการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งวิสาหกิจชุมชนต่างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.2.1 ข้อเสนอแนะของประธานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ การผลิต การแปรรูป การทำบรรจุภัณฑ์สมัยใหม่ หลักสูตรเคหกิจ การทำการตลาด การจัดงานมหกรรมสินค้าในระดับ จังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ ทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการข้อมูลของกลุ่ม และจากงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ (2556:117) ระบุว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กรสามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ถึงร้อยละ 76.70 และซึ่งสอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556: น. 54) ระบุว่า แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีดังนี้ (1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด หน่วยงานภาครัฐ จะต้องจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด (2) การพัฒนาด้านระบบบัญชีการเงิน (3) การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ (4) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง

3.2.2 ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตรควรให้หน่วยงานส่วนกลางอบรมให้ความรู้ และเพิ่มทักษะการทำงานวิสาหกิจชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ระดับอำเภออย่างต่อเนื่อง เพราะจากงานวิจัย พบว่า ประสบการณ์วิสาหกิจชุมชนของเจ้าหน้าที่ร้อยละ 70.1 อยู่ในช่วง 1-5 ปี ถือว่าน้อยสำหรับองค์ความรู้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

4. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

จากแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา สรุปเป็นโมเดลดังภาพที่ 2 มีข้ออภิปรายดังนี้

4.1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้องคำนึงปัจจัย 5 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542, น. 124-138, 177-181) ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความล้มเหลว 9 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุน 2) ปัจจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ด้านการตลาด 3) ปัจจัยด้านการผลิต 4) ปัจจัยด้านบริหารและจัดการ 5) ปัจจัยด้านผู้นำ 6) ปัจจัยด้านแรงงาน 7) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก 8) ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กร 9) ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

4.2 สำนักงานเกษตรอำเภอ/นายทะเบียน/เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับงานวิสาหกิจชุมชน ควรประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556: น. 57) กล่าวว่า ภาครัฐควรมีการประเมินสถานะของวิสาหกิจชุมชนทุกปี และสอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ (2554 : น. 188) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบวัฏจักรการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแบบการพัฒนาที่ไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มจากการสำรวจพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด การประเมินวิสาหกิจชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการประเมินผลภายหลังการพัฒนา

4.3 หน่วยงานภาคี ควรสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556: น. 57) กล่าวว่า ภาครัฐควรให้การช่วยเหลือเงินทุนโดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ รวมถึงสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิต การพัฒนา บรรจุภัณฑ์การแปรรูปใหม่ๆ ช่องทางการตลาด องค์ความรู้ที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับสุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ (2550, น.61) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง และพบว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ ระบบเสริมหนุนเครือข่ายภาคี วิสาหกิจชุมชนถึงจะเกิดการพัฒนาที่รวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชน

1) จากการทดสอบความรู้เรื่อง พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 พบว่า ประธานวิสาหกิจชุมชนตอบคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติวิสาหกิจชุมชนได้น้อย ดังนั้น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของการดำเนินกิจการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ยึดหลักความพอเพียงและการพึ่งตนเองในการทำกิจการ ปฏิบัติตามหน้าที่ของวิสาหกิจชุมชน คือ ต่อทะเบียนทุกปี และประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนทุกปี

2) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาโดยเบื้องต้น คือ วิสาหกิจชุมชนควรใช้วัตถุดิบ/ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลักหรือควรผลิตเองหรือรับซื้อจากเกษตรกรที่ผลิตในชุมชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องขนส่ง และควรจัดทำแผนการใช้วัตถุดิบกำลังการผลิตวัตถุดิบในชุมชนของแต่ละเดือน เพื่อวางแผนการผลิต การใช้วัตถุดิบ การกักตุนวัตถุดิบ เพื่อป้องกันการขาดวัตถุดิบในการผลิต และป้องกันต้นทุนที่อาจจะเพิ่มขึ้นในช่วงที่วัตถุดิบขาดตลาด เช่นช่วงเกิดภัยพิบัติ เป็นต้น

3) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีในการผลิต แปรรูป การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นกลุ่มควรมีการบรรจุแผนการรับสมัครเพิ่ม และควรเป็นสมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี เพราะเป็นช่วงอายุที่มีความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมากกว่าอายุช่วงอื่นๆ และช่วงอายุดังกล่าวสามารถใช้โทรศัพท์ Smart phone หรือคอมพิวเตอร์ในการทำประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการทำตลาดออนไลน์ด้วย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

4) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจการไม่ต่อเนื่อง พึ่งพาตนเองน้อย ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนควรประกอบกิจการที่มากกว่า 1 กิจการ และแต่ละกิจการต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของกิจการ

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากงานวิจัยวิสาหกิจชุมชนเสนอแนะให้ภาครัฐมีการติดตาม เยี่ยมเยียนกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นนายทะเบียนหรือผู้รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชน ควรบรรจุแผนการติดตามวิสาหกิจชุมชนในแผนปฏิบัติงานทุกเดือน เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนพัฒนากิจการของกลุ่ม รับทราบปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลทุกกลุ่มเพื่อใช้ในการนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อรับทราบและหาแนวทางแก้ไข/พัฒนาแก่วิสาหกิจชุมชนต่อไป ทั้งนี้ผู้บริหารทุกระดับควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่

2) เจ้าหน้าที่ควรติดตาม กำกับและเป็นพี่เลี้ยงแก่วิสาหกิจชุมชนในการประเมินศักยภาพกลุ่ม ซึ่งต้องดำเนินการทุกปี และหน่วยงานภาคีที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจการของวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ควรเข้าร่วมเป็นพี่เลี้ยงในการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเช่นกัน

3) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรสนับสนุนส่งเสริมงบประมาณในการจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพราะคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อย่างน้อยปี ละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เพื่อการรับทราบข้อมูล สถานการณ์ และแนวทางการส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ 2 เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อใช้กลไกการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ ที่สามารถขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนจากระดับอำเภอ สู่ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับกรม เพื่อนำผลการประเมินศักยภาพไปใช้กำหนดเป็นแผนพัฒนากลุ่ม สำหรับขั้นตอนการประเมิน ตามขั้นตอนการประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตรที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการประเมินศักยภาพ และจากการร่วมสังเกตการณ์การประชุมคณะกรรมการประสานงานวิสาหกิจชุมชนระดับเขต พบว่า คณะกรรมการดังกล่าวเสนอให้แต่งตั้งทีมตำบลเป็นคณะทำงานในการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

4) กรมส่งเสริมการเกษตรควรมีกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นายทะเบียน เจ้าหน้าที่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานภาคี ถึงกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

5) หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องหรือเป็นคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชน และในส่วนที่เป็นองค์ความรู้ควรให้เจ้าหน้าที่ผู้รับงานวิสาหกิจชุมชนของสำนักงานเกษตรเข้าร่วมรับองค์ความรู้ด้วย เพื่อจะได้เป็นพี่เลี้ยงในพื้นที่แก่การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าองค์ความรู้ที่ต้องการอย่างมาก คือ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการกลุ่ม มาตรฐานสินค้า การทำบัญชี การทำการตลาด ตลาดออนไลน์ การวิเคราะห์ต้นทุน การทำบัญชีและการเงิน เทคโนโลยีการผลิตหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิต ประชาสัมพันธ์และการทำตลาด เป็นต้น

6) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จะมี 3 ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ วิสาหกิจชุมชน นายทะเบียน/เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทั้งในระดับประเทศ ระดับเขต ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนา จึงควรพัฒนาในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และบทบาทหน้าที่ของตนเองในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

7) ภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาดูงานที่เป็นระบบ คือ มีระบบการจัดการองค์ความรู้และการขยายผลองค์ความรู้หลังจากการศึกษาดูงาน และมีการวัดผลว่าหลังจากการดูงานว่าเกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยและอย่างไรบ้าง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยที่เป็นกรณีศึกษาของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศของกรมส่งเสริมการเกษตรเพราะวิสาหกิจชุมชนที่ได้รางวัลต้องผ่านการคัดสรรมาจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ และควรมีการถอดบทเรียนเป็นกรณีศึกษาแก่วิสาหกิจชุมชนอื่นในการยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างต่อไป

2.2 การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาประชากรที่เป็นวิสาหกิจชุมชน นายทะเบียน และเจ้าหน้าที่ผู้รับงานวิสาหกิจชุมชน เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กษมาพร พวงประยงค์. (2554). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา ภาควิชา พื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กองวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). วิสาหกิจชุมชน และ พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสร้างวิทยากรหลักวิสาหกิจชุมชน: หลักสูตรการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560, 29 – 30 พฤศจิกายน 2559 ณ โรงแรมเอป็น่าเฮาส์ ถนนวิภาวดีรังสิต เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. กองวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561)., 16 เมษายน 2561, รายงานข้อมูลการจดทะเบียน. สืบค้นจาก <https://smce.doae.go.th>, ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. (2561), 16 เมษายน 2561, รายงานข้อมูลการประเมิน ศักยภาพ. สืบค้นจาก <https://smce.doae.go.th>, ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตกลุ่มทะเลสาบสงขลา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญธรรม จิตตอนันต์. (2540). ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. กรมส่งเสริมการเกษตร
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2554). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 1(15) : 178
- สัณญา เคนาภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัด มหาสารคาม. 2(3) ; 77
- อมรรัตน์ จันทวงศ์. (2556). การเรียนรู้ด้วยตนเอง. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/39420>